

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-63>

УДК 330.3

Шатіло Оксана Вадимівна

докторка філософії з економіки, доцентка

Oksana Shatilo

Doctor of Philosophy in Economics, Associate Professor

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ» У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

DEFINITION OF THE CONCEPT “DIGITAL TRANSFORMATION” IN SCIENTIFIC DISCOURSE

Анотація. В статті проаналізовано визначення поняття «цифрова трансформація». Визначено, що сучасний етап розвитку суспільства нерозривно пов'язаний із цифровою трансформацією, яка торкається усіх сфер людського життя і забезпечує вирішення багатьох технологічних, стратегічних, операційних, управлінських, правових, освітніх та інших питань. Проведено аналіз змін обсягів публікацій з початку згадування категорії «цифрова трансформація» – 1970–2024 рр. в наукометричній базі Scopus. Продемонстровано розподіл публікацій поняття «цифрова трансформація» у підбазі Scopus з 1953 року по 2025 рік згрупованих за галузями знань. Проаналізовано країни з найбільшим обсягом публікацій за ключовим словом «цифрова трансформація» у підбазі Scopus. Визначено, що поняттю «цифрова трансформація» притаманні певні особливості, що сприяють підвищенню продуктивності підприємств.

Ключові слова: цифрова трансформація, підприємство, потенціал, технології, інновація.

Summary. The article analyzes the definition of the concept of “digital transformation”. It is determined that the current stage of development of society is inextricably linked with digital transformation, which affects all spheres of human life and provides solutions to many technological, strategic, operational, managerial, legal, educational and other issues. An analysis of changes in the volume of publications since the beginning of the mention of the category “digital transformation” – 1970–2024 in the Scopus scientometric database was conducted. The distribution of publications on the concept of “digital transformation” in the Scopus subbase from 1953 to 2025, grouped by fields of knowledge, was demonstrated. The countries with the largest volume of publications under the keyword “digital transformation” in the Scopus subbase were analyzed. It was determined that the concept of “digital transformation” has certain characteristics that contribute to increasing the productivity of enterprises. It is noted that publications on digital transformation in the context of enterprise management are widespread throughout the world. However, some countries, such as China, the United States and Germany, lead in the number of publications. This indicates that these countries have a strong research and innovation potential for research on digital transformation of enterprises and its use in practice. In the scientific literature, most authors consider digital transformation as the process of using new ways of organizing the work of an enterprise that enable scaling, improving customer service, creating competitive advantages, and generating profit. The concept of “digital transformation” has the following features: a process that includes the latest elements as a response to the latest changes; a reform that will affect the efficiency of the enterprise; a process that promotes the use of the latest approaches taking into account strategic partnerships; a reformatting of the enterprise's thinking and culture based on internal and external guidelines; a tool that helps an entrepreneurial entity regain leadership positions in the market; changes that use information and communication technologies; the interrelation of factors that enhance the growth of the enterprise; the potential of digital technologies that applies and covers all levels of entrepreneurship; a process that uses a strategy based on the improvement and search for digital technologies; a radical change in the form of activity, which is built on the formation of new business models, target audience, and the use of digital platforms.

Keywords: digital transformation, enterprise, potential, technology, innovation.

Постановка проблеми. Розвиток технологічного прогресу зумовлює впровадження цифрової трансформації в діяльності суб'єктів господарювання і допомагає адаптуватися до новітніх вимог ринку, покращити взаємодію з клієнтами, сприяє формуванню нових продуктів та послуг, форму-

ванню новітніх моделей управління та стимулює стійке зростання. Нині цифрова трансформація є необхідним елементом стратегії розвитку підприємства, передусім, для забезпечення конкурентної переваги на ринку. Незважаючи на велику кількість досліджень поняття «цифрова трансформа-

ція», наразі, серед науковців немає єдиної думки щодо сутності даного визначення. Тому для підвищення продуктивності діяльності підприємств та можливості впроваджувати інноваційні продукти необхідно дослідити дефініцію поняття «цифрова трансформація» та її особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням сутності поняття «цифрова трансформація», бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації, перспективам використання цифрової трансформації, перевагам та ризикам цифровізації, особливостям цифрової трансформації займалися такі науковці як Сільченко В.В. [1] Когут Ю.І. [2], Іванченко Н.О., Кудрицька Ж.В. [2], Рекачинська К.В. [3], Петько С.М. [4], Нікітін Ю.О., Кульчицький О.І. [5], Новак І.М. [6], Бречко О. [7], Мельничук Г.С., Марченко О.І. [8], Дергачова Г.М., Колешня Я.О. [9], Олешко Т.І., Касьянова Н.В., Смерічевський С.Ф. [10] та інші. Водночас потребує більш детального дослідження питання сутності поняття «цифрова трансформація» та її особливостей.

Метою статті є визначення та обґрунтування дефініції поняття «цифрова трансформація» у науковому дискурсі, а також її особливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства нерозривно пов'язаний із цифровою трансформацією, яка торкається усіх сфер людського життя і забезпечує вирішення багатьох технологічних, стратегічних, операційних, управлінських, правових, освітніх та інших питань [1].

Вперше термін «цифрова трансформація» почав вживатися дослідниками наприкінці ХХ століття, коли цифрові методи вийшли за межі

звичайних технологій і почали суттєво змінювати форму ведення бізнесу [2, с.11].

Як зазначають Іванченко Н.О., Кудрицька Ж.В., Рекачинська К.В. найпростіше визначення поняттю «цифрова трансформація» дали аналітики компанії BGG: «Цифрова трансформація – це максимально повне використання потенціалу цифрових технологій в усіх аспектах бізнесу» [3].

Аналіз змін обсягів публікацій з початку згадування категорії «цифрова трансформація» – 1970–2024 рр. в наукометричній базі Scopus (рис. 1) показує, що кількість публікацій про цифрову трансформацію неухильно зростає протягом останніх двох десятиліть. У 2004 році обсяг публікацій, в яких розкривалася дана тема, становив 716 документів, а в 2024 році – їх було знайдено вже 13551, що в 18,9 разів більше. Це свідчить про зростаючий інтерес до сфери цифрової трансформації.

На рис. 2 продемонстровано розподіл публікацій поняття «цифрова трансформація» у підбазі Scopus з 1953 року по 2025 рік, згрупованих за галузями знань.

Найбільше публікацій було знайдено в предметній галузі наукових досліджень «Інформатика» – 34053 (21,7%), «Інженерія» – 30574 (19,5%) та «Соціальні науки» – 15801 (10,1%), а найменше – «Стоматологія» – 103 (0,8%), «Ветеринарна» – 42 (0,6%) та «Інше» – 4 (0,1%).

На рис. 3 показано країни з найбільшим обсягом публікацій за ключовим словом «цифрова трансформація».

Публікації щодо цифрової трансформації у контексті управління підприємствами поширені в усьому світі. Однак деякі країни, такі як Китай,

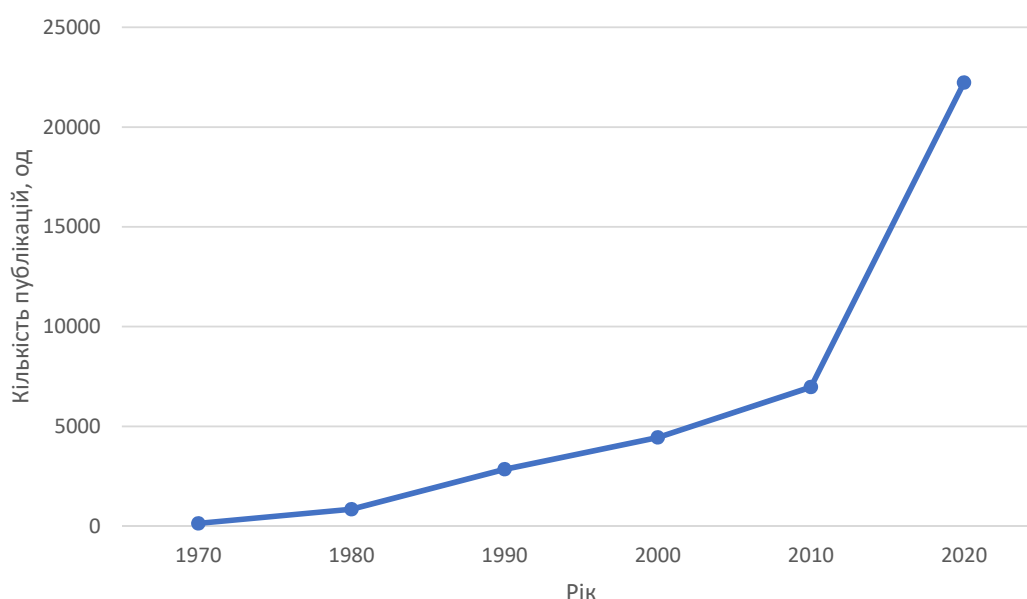

Рисунок 1 – Зростання кількості публікацій за ключовим словом «цифрова трансформація»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [11]

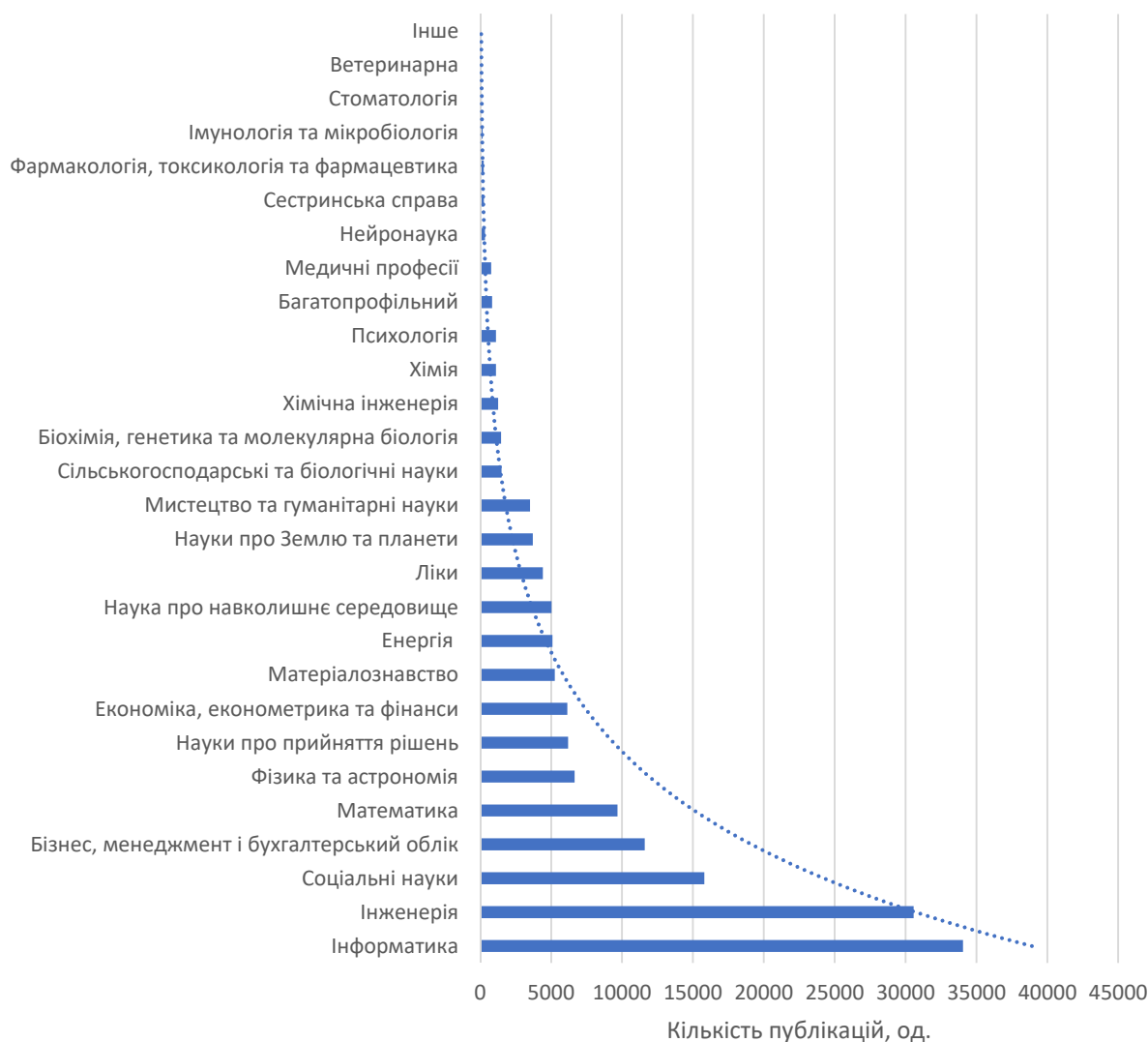

Рисунок 2 – Розподіл галузей знань публікацій з ключовим словом «цифрова трансформація»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [11]

США та Німеччина, лідирують за кількістю публікацій (рис. 3). Це свідчить про те, що ці країни мають потужний дослідницький та інноваційний потенціал досліджень щодо цифрової трансформації підприємств та його використання в практичній площині. Слід також вказати на те, що в певних країнах Африки та Південної Америки, де кількість публікацій є досить низькою, все ще існує потреба в додаткових дослідженнях даного поняття. Тому дослідникам у цих регіонах, очевидно, доведеться активізувати свої дослідницькі зусилля у цьому напрямі, щоб зробити більший внесок у базу знань про використання цифрової трансформації на підприємствах.

В сучасних працях науковців зустрічається різні бачення поняття «цифрова трансформація» (табл. 1). Зокрема, Когут Ю.І. [2]., Нікітін Ю.О., Кульчицький О.І. [5]., Мельничук Г.С., Марченко О.І. [8] вважають, що цифрова трансформа-

ція – це процес, що сприяє впровадженню інновацій на підприємстві; Петько С.М. [8] стверджує, що цифрова трансформація – це реформа, що сприяє гнучкості бізнесу; Новак І.М. [6], Сільченко В.В. [1], Дергачова Г.М., Колешня Я.О. [9] зосереджують свою увагу на тому, що цифрова трансформація – це зміни, які сприяють досягненню цілей підприємства; Бречко О.В. [7] розглядає, що цифрова трансформація – це інструмент, що дає можливість покращити показники продуктивності підприємства; Олешко Т.І., Касьянова Н.В., Смерічевський С.Ф. [10] вважають, що цифрова трансформація – це можливість розкриття потенціалу цифрових технологій підприємства.

В науковій літературі більшістю авторів розглядають цифрову трансформацію як процес використання новітніх способів організації роботи підприємства, що надають можливість

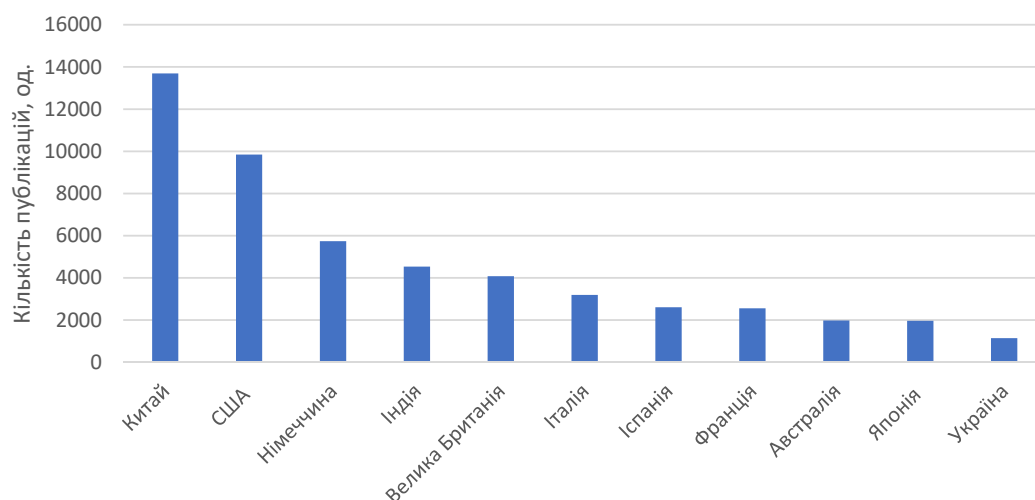

Рисунок 3 – Країни з найбільшим обсягом публікацій за ключовим словом «цифрова трансформація»

Джерело: сформовано автором за даними наукометричної бази [11]

Таблиця 1 – Дефініції поняття «цифрова трансформація»

Автори	Трактування
Цифрова трансформація як процес	
Когут Ю.І.	Цифрова трансформація – це процес, що пов’язаний з новими змінами, які спричинені трьома взаємопов’язаними складниками: нові технології, нові бізнес-моделі, нові звички
Нікітін Ю.О., Кульчицький О.І.	Цифрова трансформація – це процес переходу до нових способів діяльності підприємства шляхом впровадження цифрових технологій та цифрових сервісів, що базується на стратегічному партнерстві всіх зацікавлених сторін та одночасної розробки програмного забезпечення, цифрової трансформації та оцінки рівня цифрової трансформації підприємства
Мельничук Г.С., Марченко О.І.	Цифрова трансформація являє собою ініційований процес радикального вдосконалення всіх бізнес-процесів підприємства на основі пошуку цифрових технологій на ринку або ж їх розроблення та подальшого введення й використання
Цифрова трансформація як реформа	
Петько С.М.	Цифрова трансформація – це своєрідна реформа, яка має бути свідомо погодженою між власником, топ-менеджментом та ключовими стейкхолдерами суб’єкта господарювання для його повного оновлення та переходу на цифровий рівень розвитку завдяки використання цифрових технологій, які кардинально впливатимуть на гнучкість та результативність бізнес-процесів
Цифрова трансформація як зміни	
Новак І.М.	Цифрова трансформація – зміна культури та мислення організації при переході від традиційних процесів до цифрових технологій у внутрішній, орієнтований на персонал, і зовнішній, орієнтований на клієнта, функціях компанії, та дозволяє адаптувати організацію до швидкого розвитку технологій
Сільченко В.В.	Цифрова трансформація – це зміни обумовлені впровадженням і використанням цифрових (інформаційно-комунікаційних) технологій. При цьому цифрові технології є не метою цифрової трансформації, а засобом, який дозволяє досягнути певні цілі, вирішити завдання тощо
Дергачова Г. М., Колешня Я. О.	Цифрова трансформація – це зміна форми діяльності, перебудова організаційної структури, застосування нових бізнес-моделей, нових джерел та форм отримання доходу, залучення ширшого кола споживачів, виведення обслуговування клієнтів на новий рівень, змішування сфер функціонування у нових форматах, в тому числі у вигляді цифрових платформ
Цифрова трансформація як інструмент	
Бречко О.В.	Цифрова трансформація – це унікальний інструмент цифрової революції, за своєчасного і правильного використання якого вітчизняні підприємства зможуть відтворювати втрачені лідерські позиції в новій цифровій економіці
Цифрова трансформація як потенціал	
Олешко Т. І., Касьянова Н. В., Смерічевський С.Ф.	Цифрова трансформація – максимально повне використання потенціалу цифрових технологій в усіх аспектах бізнесу

Джерело: сформовано автором за [1–10]

масштабування, покращення клієнтських послуг, посилення конкурентних переваг та отримання прибутку.

Огляд зазначених літературних джерел дає змогу дійти висновку, що цифрова трансформація – це процес, який сприяє активному застосуванню цифрових технологій, що дає можливість підприємству оптимізувати свою роботу, швидше адаптуватися до новітніх викликів та бути ефективнішим у роботі з клієнтами.

Дослідивши поняття «цифрова трансформація» можна стверджувати, що цьому визначенню притаманні такі особливості:

- процес, який включає новітні елементи як реагування на новітні зміни;
- реформа, що впливатиме на підвищення ефективності підприємства;
- процес, що сприяє використанню новітніх підходів з урахування стратегічного партнерства;
- переформатування підходу мислення та культури підприємства, що базується на внутрішніх та зовнішніх орієнтирах;
- інструмент, який сприяє підприємницькому суб'єкту господарювання повернення лідерських позицій на ринку;

– зміни, що використовують інформаційно-комунікаційні технології;

– взаємозв'язок чинників, що посилюють зростання підприємства;

– потенціал цифрових технологій, що застосовує та охоплює всі ланки підприємництва;

– процес, що використовує стратегію, яка базується на вдосконаленні та пошуку цифрових технологій;

– докорінна зміна форми діяльності, яка побудована на формуванні новітніх бізнес-моделей, цільової аудиторії, використанні цифрових платформ.

Висновки. На підставі проведеного аналізу можна дійти висновків про те, що: 1) дефініція «цифрова трансформація» є багатоаспектним поняттям, яке охоплює різні підходи щодо змісту даного визначення і базується на багатовимірних науково-методологічних підходах серед науковців і практиків; 2) цифрова трансформація має значний прикладний вплив на розвиток підприємств, оскільки використовується для вирішення все більшої кількості різноманітних завдань на підприємствах, що сприяє реалізації найскладніших задумів та підвищенню продуктивності функціонування бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Сільченко В.В. Підходи до трактування дефініції «цифрова трансформація». *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4656/4598> (дата звернення: 28.03.2025).
2. Когут Ю.І. Цифрова трансформація економіки та проблеми кібербезпеки: практич. посіб. Київ : Консалтингова компанія «СІДКОН», 2021. 368 с.
3. Іванченко Н.О., Кудрицька Ж.В., Рекачинська К.В. Бізнес-моделі в умовах цифрових трансформацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 3. С. 186.
4. Петько С.М. Теоретичні основи цифрової трансформації суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-55> (дата звернення: 19.03.2025).
5. Нікітін Ю.О., Кульчицький О.І. Цифрова парадигма як основа визначень: цифровий бізнес, цифрове підприємство, цифрова трансформація. *Маркетинг і цифрові технології*. 2019. Т. 3. № 4. С. 77–87.
6. Новак І.М. Трансформація менеджменту персоналу в цифровій екосистемі організації. Соціально-трудова сфера в координатах нової економіки та глобальної соціо-економічної реальності: виклики, шляхи розвитку: зб. тез доповідей учасників Міжнар. наук.-практ. конф.; 11–12 лист. 2020 р. Київ : КНЕУ, 2021. 364 с.
7. Бречко О. Детермінанти цифрової трансформації національної економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету Національна і регіональна економіка*. 2020. № 4. С. 7–24.
8. Мельничук Г.С., Марченко О.І. Окремі аспекти цифровізації бізнес-процесів підприємства в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. Вип. 1. С. 169–185.
9. Дергачова Г.М., Колешня Я.О. Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки, вимоги та технології. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. С. 280–290.
10. Цифрова економіка: підручник / Т.І. Олешко, Н.В. Касьянова, С.Ф. Смерічевський та ін. Київ : НАУ, 2022. 200 с.
11. Scopus. URL: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic>

References:

1. Silchenko V. V. (2024) Pidkhody do traktuvannia definitsii "tsyfrova transformatsiia" [Approaches to interpreting the definition of "digital transformation"]. *Ekonomika ta suspilstvo*. no. 66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4656/4598> (in Ukrainian)
2. Kohut Y. I. (2021) *Tsyfrova transformatsiia ekonomiky ta problemy kiberbezpeky: praktych. posib* [Digital transformation of the economy and cybersecurity issues: a practical guide]. (in Ukrainian)
3. Ivanchenko N. O., Kudrytska Zh. V., Rekachynska K. V. (2020) Biznes-modeli v umovakh tsyfrovyykh transformatsii [Business models in the context of digital transformation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia. Scientific Notes of the V. I. Vernadsky TNU. Series: Economics and Management*. Tom 31 (70). № 3. S. 186. (in Ukrainian)

4. Petko S. M. (2023) Teoretychni osnovy tsyfrovoy transformatsii subiektiv hospodariuvannia. [Theoretical foundations of digital transformation of business entities.] *Economy and society*. No. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-55> (in Ukrainian)
5. Nikitin Yu. O., Kulchytskyi O. I. (2019) *Tsyfrova paradyhma yak osnova vyznachen: tsyfrovyy biznes, tsyfrove pidpriemstvo, tsyfrova transformatsiia* [Digital paradigm as a basis for definitions: digital business, digital enterprise, digital transformation]. *Marketing and Digital Technologies*. Vol. 3. No. 4. Pp. 77–87. (in Ukrainian)
6. Novak I. M. (2021) *Transformatsiia menedzhmentu personalu v tsyfrovii ekosystemi orhanizatsii*. Sotsialno-trudova sfera v koordynatakh novoi ekonomiky ta hlobalnoi sotsio-ekonomichnoi realnosti: vyklyky, shliakhy rozvytku: zb. tez dopovidei uchashnykiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Transformation of personnel management in the digital ecosystem of the organization. The social and labor sphere in the coordinates of the new economy and global socio-economic reality: challenges, ways of development: collection of abstracts of reports of participants of the International Scientific and Practical Conference]. Kyiv: KNEU, 364 p. (in Ukrainian)
7. Brechko O. (2020) Determinanty tsyfrovoy transformatsii natsionalnoi ekonomiky [Determinants of the digital transformation of the national economy]. *Bulletin of the Ternopil National Economic University National and Regional Economy*. No. 4. P. 7–24. (in Ukrainian)
8. Melnychuk G. S., Marchenko O. I. (2021) Okremi aspekty tsyfrovizatsii biznes-protsesiv pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Certain aspects of digitalization of enterprise business processes in modern conditions]. *Collection of scientific papers of the University of the State Fiscal Service of Ukraine*. Issue 1. pp. 169–185. (in Ukrainian)
9. Dergachova G. M., Koleshnyia Ya. O. (2020) *Tsyfrova transformatsiia biznesu: sutnist, oznaky, vymohy ta tekhnolohii* [Digital business transformation: essence, characteristics, requirements and technologies]. *Economic Bulletin of NTUU "KPI"*. P. 280–290. (in Ukrainian)
10. Oleshko T. I., Kasianova N. V., Smerichevskyi S. F. (2022) *Tsyfrova ekonomika: pidruchnyk* [Digital Economy: A Textbook]. Kyiv: NAU. 200 s. (in Ukrainian)
11. Scopus. Available at: <https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic>

Стаття надійшла до редакції 09.04.2025